

# EN SKOLA REDO FÖR FRAMTIDEN

Av: Sasha Steneram

# OM FÖRFATTAREN

Sasha Steneram studerar strategisk kommunikation vid Lunds Universitet. Hon har tidigare varit vice riksordförande för Moderat Skolungdom och varit ordförande för MSU Skåne. Idag har hon bland annat uppdrag som ledamot i MUF Skånes distriktsstyrelse.

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<b>Sammanfattning</b>	<b>4</b>
<b>1. Inledning</b>	<b>5</b>
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Avgränsning	5
1.3 Metod och disposition	6
<b>2. Vad behövs för att minska andelen lågpresterande elever i grundskolan?</b>	<b>7</b>
2.1 Kunskapsfallet	7
2.2 Vilka är de lågpresterande eleverna?	7
2.3 Skolans socialt kompensatoriska uppdrag	8
2.4 Skolpengen	8
2.5 Har vi tillräckligt bra lärarutbildning?	9
2.6 Postmodernismen i svensk skola	10
2.7 Framgång för inläring	12
2.8 Rektorns roll som ledare	12
2.9 Reformförslag för en likvärdig skola	12
<b>3. Hur kan vi stärka Sveriges konkurrenskraft genom gymnasieskolan?</b>	<b>14</b>
3.1 Vilka gymnasieprogram leder till jobb?	14
3.2 Avhoppet och studieval på gymnasiet	15
3.3 Hur ska fler välja "rätt"?	15
3.4 Det svenska lärlingsutbildningen	16
3.5 Yrkesutbildningen i Sverige och internationellt	17
3.6 Reformförslag för starkare konkurrenskraft	18
<b>4. Avslutande diskussion</b>	<b>20</b>
<b>5. Referenser</b>	<b>21</b>

# SAMMANFATTNING

Rapporten är fokuserad på likvärdigheten bland elever, oavsett deras geografiska hemvist. Det finns idag stora skillnader mellan skolor beroende på vilket område eller vilka resurser som läggs på skolan i fråga.

Jag föreslår följande för en likvärdig grundskola:

- Ny evidensbaserad läroplan
- Inför lämplighetsprov på lärarutbildningen
- Stärk den lärarledda undervisningen på lärarutbildningen med genomsnittligt 50% och stärk bristområdena
- Nationell skolpeng

Sverige behöver stärka sin konkurrenskraft och det börjar i gymnasiet. Idag är det många som väljer att hoppa av gymnasiet och står därför utanför arbetsmarknaden. Samtidigt finns det hög efterfrågan efter kompetenser som finns inom yrkesförberedande program, men elever väljer bort dem på grund av att de inte ses som tillräckligt attraktiva.

Jag föreslår följande för en högre konkurrenskraft:

- Stärk yrkes- och studievägledningen
- Gör de yrkesförberedande programmen högskoleförberedande
- Sänk kostnaderna för företagen att ta in en lärling

# 1. INLEDNING

Skolan är den enda gemensamma plattformen som nästan alla barn och ungdomar har gemensamt. Det är en av de viktigaste plattformarna för att möta framtidens arbetsmarknad. Om vi inte kan garantera att eleverna får den utbildning de behöver, kan vi inte heller garantera en stark konkurrenskraft. Idag kännetecknas dock den svenska skolan däremot mer av allvarliga systemsvagheter såsom skolsegregation och bristande kvalitet framför ett kunskapsfokus.

Vi står inför ett läge där vems ens föräldrar spelar allt för stor roll för elevens skolgång. Där det finns en ökad skillnad mellan högpresterande skolor och skolor med elever som inte klarar av kunskapsmålen. Trots detta handlar debatten mer i frågeställningen om hur vi ska begränsa vinsten från friskolor än hur vi ska skapa fler garantier för att kvalitén ska vara hög. För en elev i Rinkeby i Stockholm eller Lindängen i Malmö, är vinsten betydelselös. Det är kunskapen som räknas.

Samtidigt står vi också inför ett läge där den svenska konkurrenskraften är hotad. Mycket av svaren ligger i hur vi reformerar arbetsmarknadslagstiftningen, men utöver det är att förbereda våra arbetstagare genom utbildning väsentligt. Trots att det finns en hög efterfrågan efter yrkeskvalificerade studenter, är det få som söker sig till ett yrkesförberedande program på gymnasiet. Även en del elever som läser ett högskoleförberedande program, väljer att inte läsa vidare eller till och med väljer att hoppa av.

En förutsättning för en marknadsekonomi är att reproducera kunskaper och färdigheter som kan möta arbetsmarknaden. Därför är kvalitén på det svenska utbildningsväsendet en grund för framtiden. I denna rapporten vill jag redogöra för vilka svagheter som finns och hur vi ska kunna möta de utmaningar på ett mer effektivt sätt.

## 1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Första delen av rapporten syftar sig till att redogöra vilka faktorer som har fått likvärdigheten att minska i svenska skolan och därtill ge förslag på hur det svenska utbildningsväsendet ska bryta denna trend. Andra delen syftar sig till att redogöra för den roll den svenska gymnasieskolan har på den framtida arbetsmarknaden och ge förslag för hur vi ökar konkurrenskraften genom gymnasiala studier och förhindrar avhopp. De två huvudsakliga frågeställningarna genom rapporten kommer att vara:

1. Vad behövs för att minska andelen lågpresterande elever i grundskolan?
2. Hur kan vi stärka konkurrenskraften genom gymnasieskolan?

## 1.2 AVGRÄNSNING

Skolan som institution är väldigt bred och det finns många olika utmaningar att diskutera. Denna rapporten syftar sig till de som presterar lägre i resultat i grundskolan och de som är mindre studiemotiverade i gymnasieskolan. Rapporten försöker redovisa de grupperna i den största möjliga utsträckningen.

## 1.3 METOD OCH DISPOSITION

Rapportens data är framtaget av tidigare studier från bland annat Skolverket och samtal med olika sakkunniga inom skolan. Dispositionen är uppdelad i två delar, där den första delen fokuserar på grundskola och den andra delen är fokuserad på gymnasieskolan.

## 2. VAD BEHÖVS FÖR ATT MINSKA ANDELEN LÅGPRESTERANDE ELEVER I GRUNDSKOLAN?

### 2.1 KUNSKAPSFALLET

Kunskapsfallet blev tydligt redan 2003 då Sverige hade förlorat 41 poäng i TIMSS-proven. 1995 var första gången som svenska åttondeklassare deltog i TIMSS-proven. Då låg den svenska genomsnittspoängen på 540, vilket var helt klart bättre än jämförelsen med OECD-snittet på 500 poäng. Mellan 1995 och 2011 sjönk Sverige med 56 poäng, vilket gav landet den sämsta resultatförändringen bland samtliga länder som deltog i TIMSS.

2015 förbättrades resultaten i TIMSS-proven med 17 poäng, men trots detta låg Sverige under OECD-genomsnittet då länderna inom OECD i snitt hade förbättrat sina resultat. Något problematiskt när det kommer till 2015 års-TIMSS, var att provet för första gång var datorbaserat. Det innebär att de länder som använt sig mycket av datorer, fick bättre på provet. Exempelvis fick Shanghai-Kina 50 poäng lägre i det datorbaserade provet.<sup>1</sup>

### 2.2 VILKA ÄR DE LÅGPRESTERANDE ELEVERNA?

Efter många år av en nedåtgående trend i PISA-mätningarna, kunde man se förbättringar för Sverige 2015 (som även är beskrivet i 2.1). Resultaten i matematik och läsförståelse hade förbättrats likväld som i naturvetenskap. I norden låg Sverige näst sist när det kommer till naturvetenskap, där Finland hade bäst resultat följt av Danmark och sedan Norge. Andelen elever i Sverige som presterar på en hög nivå har fallit dramatiskt och andelen lågpresterande har mer än fördubblats. År 1995 var det 4% av de som testades i TIMSS-proven som var lågpresterande - år 2011 var denna andel 9%. Det Sverige främst skiljde sig i jämförelsevis med de andra OECD-länderna var skillnaden mellan elever med inhemsk bakgrund och utländsk bakgrund.

I flera undersökningar, såväl nationella som internationella, har det funnits en tydlig skillnad på resultat bland elever med inhemsk bakgrund och elever med utländsk bakgrund (både första- och andra generationens invandrare räknades som variabler i PISA 2015). Sverige skiljer sig större från genomsnittet bland OECD-länder.<sup>2</sup> Invandrarelever har i genomsnitt 70 poäng lägre resultat i naturvetenskap än de elever med svenskfödda föräldrar.

En annan variabel som är viktig att mäta likvärdighet på är elevens kön. Det man har sett bland OECD-mätningarna är att pojkar presterar bättre än flickor i naturvetenskap, medan flickor presterar bättre än pojkar när det kommer till läsförståelse. När det kommer till matematik, presterar flickor och pojkar på samma nivå. Största gapet finns däremot mellan mellan lågpresterande och högpresterande pojkar. Resultatspridningen är större bland pojkar jämfört med bland flickor.<sup>3</sup>

Något som också var anmärkningsvärt var enkätsvaren från PISA 2015 var att 20 till 30% av 15-åringarna som svarade kände sig ensamma. Lika många som uppgav att de kände sig konstiga och missanpassade i skolan. Det visade sig också att ungefär var sjätte svensk elev har utsatts av någon

1 Henrekson, Magnus (Red.), "Kunskapssynen Och Pedagogiken", Dialogos Förlag, 2017, s.26-41.

2 PISA, Sweden, hämtad 2017-09-17.

3 Skolverket: "PISA 2015", hämtad 2017-07-13.

form av mobbning. Något som var vanligare i socioekonomiskt svaga skolor, både när det gällde känslan av att vara missanpassad och att vara utsatt för mobbning.

Skillnaden bland eleverna i Sverige är stora. Men det finns jämförelser som bevisar att det inte alls behöver vara så. PISA visar att det går att uppnå höga resultat och också åstadkomma likvärdighet. Exempelvis har Kanada, Estland och Japan lyckats med detta.<sup>1</sup>

## 2.3 SKOLANS SOCIALT KOMPENSATORISKA UPPDRAG

Skolans socialt kompensatoriska uppdrag är en grund i svensk utbildningspolitik. I läroplanen för grundskolan står följande om hur skolan ska kompensera för elevens utbildning:

*“Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.”<sup>2</sup>*

Idag är skolan dock långt ifrån att vara kompenserande. Många kommuner lever inte upp till de regelverk som finns. I en kvalitetsgranskning som Skolinspektionen genomförde 2014, kunde man se att det bara var 2 som hade uppfyllt kraven utav de 30 kommuner som granskades.

De kommuner som var undantagen var Landskrona och Uppsala. Landskrona är en kommun som gjort medvetna satsningar - från 2007 till 2012 har meritvärdet bland de som gått ut årskurs 9 ökat från 189 till 214 för samtliga elever.<sup>3</sup> Bland annat kännetecknas kommunen för att ha satsat på att informera och stärka föräldrar i deras barns skolgång genom deras lokala system “Familjeportalen”. I portalen finns följande; information från mentor/klassföreståndare, närvaro/frånvaro, betyg, kontaktuppgifter, utbildningsplan, planeringar och bedömningar.<sup>4</sup>

## 2.4 SKOLPENGEN

Sedan 1990-talet använder sig Sverige av en kundvalsmodell i den svenska skolan. Modellen bygger på att den offentliga sektorn organiserar sin service genom att ha en bred valfrihet som skapas mellan olika producenter. En viktig del av detta är att ha en skolpeng som vilar på att konsumenten (eleverna) ska kunna informera sig själv och göra ett val mellan olika alternativ. För att skolmarknaden ska fungera är det centralt att information finns om skolors kvalitet och prestation.<sup>5</sup>

Skolpengen är utformad efter socioekonomiska förutsättningar. Det innebär att skolor där elever antas ha bättre förutsättningar, får mindre pengar. Kommunen bestämmer själva utifrån vilka grunder man bedömer att tillägget ska ske. Oftast utgår kommunerna ifrån variabler såsom föräldrarnas utbildningsbakgrund och skolans andel av eleverna med utrikes bakgrund.<sup>6</sup> Skolverket visade i en rapport 2012 att tillägget varierade med drygt 40 000 kronor per elev och år beroende i vilken kommun man studerade i. Den genomsnittliga totalkostnaden per elev visade sig då vara 87 000

1 Henrekson, Magnus (Red.), “Kunskapssynen Och Pedagogiken”, Dialogos Förlag, 2017.

2 Skolverket, “Läroplan för grundskolan”. hämtad 2017-09-18.

3 Dagens Samhälle: “Skolinspektionen: Bara två orter tacklar den segregande skolan.”, hämtad 2017-07-13.

4 Landskrona stad: “Familjeportalen”, hämtad 2017-07-13.

5 Lindblad, Sverker och Lundahl, Lisbeth: Utbildning Makt och Politik, Studentlitteratur AB, 2015. s.141-146

6 Ekonomifakta: “Lägre skolpeng för fristående skolor”, hämtad 2017-08-11.



kr per år och då utgjorde endast 50% av den kostnaden enbart undervisningen. Totalkostnaden varierade också från kommun till kommun mellan 69 000 kronor till 121 000 kronor per år och elev. De som hade lägst totalkostnader var skolor i storstäder och högst glesbygdskommuner. Andra skillnader som man också kunde se var att de kommuner som hade ett kompensatoriskt tillägg var kommuner med högre skolsegregation.

De socioekonomiska variablerna som man bedömer tillägget utifrån varierar också. Kommuner som har identifierat vilka de olika förutsättningarna är ofta den vanligaste orsaken att man vill prioritera utsatta områden. Men det finns även kommuner som helt valt att utesluta de vanligaste faktorerna, exempelvis utländsk bakgrund, eftersom de ansett att de tillgodoser det riktade stödet genom andra åtgärder.<sup>1</sup>

Friskolor får mindre i skolpeng än vad de kommunala grundskolor får. En förklaring till det är att friskolor ofta har fler resursstarka elever, vilket också leder till en genomsnittligt lägre skolpeng. Det innebär i praktiken att friskolor har inte i samma utsträckning resurser att anställa lika många lärare per elev som kommunala har. Det är 9% i skillnad på lärartätheten mellan en kommunal och en fristående skola. Det är dock i slutändan kompetensen hos läraren som spelar roll för det socialt kompsentatoriska uppdraget. Lärare i friskolor lägger i jämförelse med kommunala mer tid på undervisningen, vilket också kan leda till en mer kvalitativ undervisning trots begränsade resurser.<sup>2</sup>

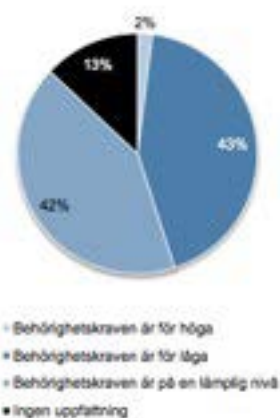
## 2.5 HAR VI TILLRÄCKLIGT BRA LÄRARUTBILDNING?

Idag upplever många av Sveriges lärare vantrevnad för sitt yrke. Nästan en fjärdedel av lärarna upplever att de är ganska eller mycket missnöjda, visar en undersökning från 2006. Mycket säger dessutom att det har blivit sämre sen dess. Många lärare känner sig stressade och sjukskrivningsfrekvensen är hög. Det är vanligare med sjukskrivning bland grundskole- och gymnasielärare än bland andra grupper på arbetsmarknaden. Hos grundskole- och gymnasielärare är sjukskrivning till följd av utmattning och depression är 50 respektive 25% vanligare än bland andra yrkesgrupper på arbetsmarknaden.

Att vara lärare idag ses inte som attraktivt och förtroendet för skolan som institution är lågt. Enligt SOM-institutets undersökning visade sig att endast 8% bedömde att den svenska grundskolan fungerade "mycket bra". Att yrket inte är attraktivt speglar sig även i söktrycket i lärarutbildning. De som sökte under 2000-talet hade väldigt låga betyg och av de som blev antagna via högskoleprovet hade 0,6 poäng eller till och med mindre.

Från en undersökning från Lärarnas Riksförbund 2016, visade det sig att 40% av lärarstudenterna anser att det är för låga behörighetskrav för utbildningen. 87% av de tillfrågade studenterna ville att lärarutbildningen skulle införa ett lämplighetsprov. Ett lämplighetsprov skulle innebära att de som söker sig till lärarutbildningen, ska utöver uppfyllda behörighetskrav, genomgå en bedömning för lämplighet i yrket hos studenten med minst godkänt resultat.

Diagram 2.2: Synen på behörighetskraven



1 Skolverket: "Kommunernas resursfördelning till grundskolor", hämtad 2017-07-14.

2 ESO: "När skolan själv får välja", hämtad 2017-08-11.

I undersökningen framgår också att lärarstudenterna upplever inte sina studier som en heltidssysselsättning. Över 40% menade att lärarutbildningen inte var en heltidssysselsättning. I praktiken innebär det att studenterna ej känner sig tillräckligt utmanade av utbildningen och menar att det inte är tillräckligt krävande för att behöva ägna sig heltid åt detta. Det kan också bero på att mängden av den lärarledda undervisningen är liten. Fyra av tio studenter får endast fem timmar eller färre i lärarledd undervisning per vecka. Det kan förklaras med att studenter läser distans eller har olika ämnen som huvudämne, men att 41% uppger det svaret är anmärkningsvärt.

Diagram 3.4: Omfattning av den lärarledda undervisningen

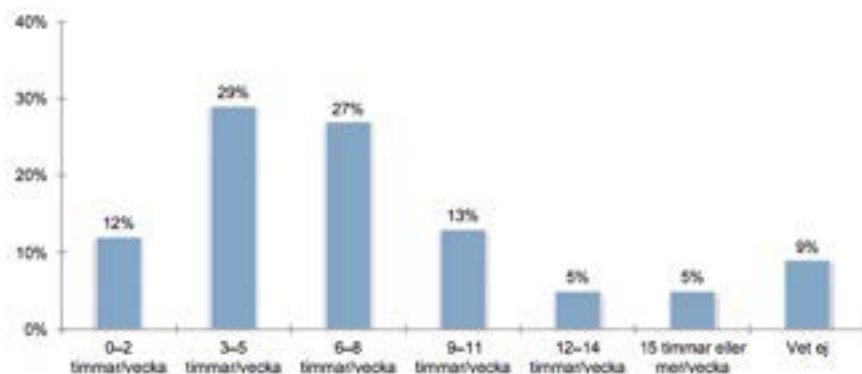
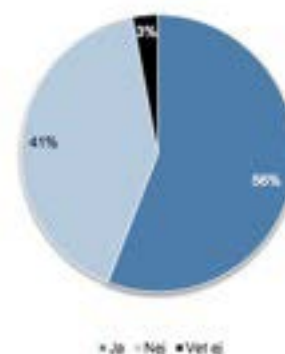


Diagram 3.3: Motsvarar heltidsstudier heltidssysselsättning?



(Diagrammen tagna från Lärarnas Riksförbund)

Var tredje lärarstudent upplever att det är för låga krav för att bli godkänd i kurserna. Det skiljer sig från de olika lärarstudenterna där den grupp som skiljer sig mest är yrkeslärarstudenterna där 80% upplever att kraven ställs på en lämplig nivå. När det kommer till hur väl lärarutbildningen förbereder studenterna i centrala kunskapsområden, är det få som upplevt att de blivit förberedda i metodik, didaktik och ämnesdidaktik. Alltså lärar om lärandet. Det är ca 30% studenter som upplever det och efterfrågar mer metodik, didaktik och ämnesdidaktik.<sup>1</sup>

## 2.6 POSTMODERNISMEN I SVENSK SKOLA

Postmodernism som en form av filosofisk-teoretisk kulturkritik var populär under 1960- och 1970-talet. Denna form av kritik påverkade det pedagogiska ämnet som i sin tur gjorde att skolan tolkas mer som en social miljö där eleverna fostras till demokratiska medborgare. I lärarutbildningsreformen LUT 74 som beslutades 1985, står det:

*“Skolan ska vara en livsform som har sitt eget värde. Den måste ge möjlighet till jagföverkligande gemenskapsupplevelser och solidariskt samarbete”*

En betydelsefull insikt som skedde efter andra världskriget var att en människas utbildning inte gjorde människan automatisk till en god person. Anledningen till detta var erfarenheten av Förintelsen. Tilltron för människans rationalitet och den klassiska bildningen ställdes mot att insikten av att en välutbildad person kunde begå de mest ondskefulla handlingarna ändå. Detta genomsyrade skolkommisionen och blev vägledande vid upprättandet av enhetsskolan.

<sup>1</sup> Lärarnas Riksförbund, “Hur bra är den nya lärarutbildningen?”, hämtad 2017-08-14.

Skolpolitiken i Sverige blev således influerad av progressiva pedagogiska idéer. Där utgångspunkten har varit att fokuset på kunskapen gjort att barnen tappat glädjen för att lära sig. Det har gjort att läraren som kunskapsförmedlare inte längre varit lika viktigt. Ett argument för den progressiva inlärningen i skolan var att det skulle fostra elever till ökat personligt ansvar och i sin tur fostras till demokratiska medborgare. Men det finns däremot ingenting som tyder på att en mer progressiv inlärning skulle göra att landet blir en mer fungerande demokrati. Läroplanen kom till att forma sig utifrån dessa värderingar och därtill kom lydelse som "entreprenöriellt lärande" och "stimulera fantasi och skapande".<sup>1</sup>

När man intar en postmodern teoretisk position, innebär det en förnekelse om att det finns en fundamental kunskap. Det menas att det inte går att enas om hur vi ska förstå olika system. Postmodernismen innebär alltså att sanningen och verkligheten inte är tillgängliga för människans kunskaper, färdigheter och insikter. Teorierna kan visserligen ha en poäng att använda sig av. Det kan dock ses som opraktiskt. Andy Hargreaves, professor vid Ontario Institute for Studies in Education beskriver den postmoderna teoretiska positionen på följande vis:

*"Att se på saker och ting ur en annan vinkel, att vända upp och ner på dem och granska synsätt som ännu inte kommit till tals, kan hjälpa oss att få en mer kritisk, öppen och allsidig hållning till det vi studerar och det sätt vi studerar det på. Men att förneka att det är möjligt att nå fram till grundläggande kunskaper om den sociala verkligheten är inte bara praktiskt ofruktbart utan också filosofiskt inkonsekvent. Som exempelvis kritiker som Habermas och Turner säger: för att radera förnuftets existens, måste man använda sig av förnuftets redskap. På motsvarande sätt kan man inte förneka existensen av grundläggande kunskaper utan att ha grundläggande kunskaper om att de inte existerar. Och för att kunna hävda att det inte längre finns teoretiska eller vetenskapliga sanningar, måste man ha ett slags visshet om att de inte längre finns."*<sup>2</sup>

Problemet med dessa idéer är också att barnen inte är tillräckligt kognitivt eller emotionellt förberedda för att ta ansvar för sin egna inlärning. Det gör alltså att den elevorienterade skolan inte fungerar i praktiken om man ska se utifrån kunskapsresultaten.<sup>3</sup> I "läroplan för grundskolan 2011", reviderad 2016, kan man se att pedagogiken inte förhåller sig till att kunskap ska inhämtas utan snarare kritiseras eller tolka. Kursplanerna sätter processen i lärandet i fokus framför det faktiska resultatet. Exempelvis kan man läsa i LGR 11 följande om ämnet biologi:

*"Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund samt få perspektiv på hur den har utvecklats och vilken kulturell påverkan den har haft."*<sup>4</sup>

Vad innebär "att få perspektiv" för hur den utvecklats? Hur ska man tolka att undervisningen ska "skapa förutsättningar"? Innebär det att eleven ska ha varit närvarande på ett visst antal lektioner? Språket i läroplanen är minst sagt vagt och väldigt fri att tolka. I samma läroplan går det även att läsa hur eleven ska ifrågasätta ämnet samtidigt som de ska ta in kunskapen, vilket i praktiken gör inlärningen svagare.

1 Sahlgren, Gabriel, "Skolkrisens grundvalar", hämtad 2017-08-19.

2 Hargreaves, Andy, "Läraren i det postmoderna samhället", Studentlitteratur AB, 1998.

3 Henrekson, Magnus (Red.), "Kunskapssynen Och Pedagogiken", Dialogos Förlag, 2017

4 Skolverket, "Läroplan för grundskolan, förskolan och fritidshemmet", hämtad 2017-09-18.

## 2.7 FRAMGÅNG FÖR INLÄRNING

Katederundervisning har visat sig vara det mest effektiva sättet att lära ut kunskap. I rapporten "The Case for Fully Guided Instruction" tar professorer i hjärnforskning fram evidens på att det är det mest kompatibla för barnets kognitiva förmåga. Artikeln redogör hur minnet fungerar och varför katederundervisningen är mest optimal för att fånga kunskap. Processerna för minnet delas upp i två delar; långtidsminnet och arbetsminnet. I långtidsminnet lagras vi det vi har lärt oss - det kan vara allt ifrån människor vi kommer ihåg till en matematisk formel. Det som inte lagras i långtidsminnet, är det som vi inte har lärt oss.

Arbetsminnet är där det själva tänkandet sker, men den nya information som lagras i arbetsminnet försvinner nästan lika fort. Det är redan känt sedan länge att den information som lagras i arbetsminnet försvinner inom 30 sekunder, om den inte repeteras. Arbetsminnet behövs när en elev ska lösa komplexa problem, men för att arbetsminnet ska kunna arbeta effektivt behövs grundläggande kunskap. Den grundläggande kunskapen lagras i långtidsminnet, vilket innebär att ju mer kunskap som finns i långtidsminnet desto lättare kan eleven lösa komplexa problem via arbetsminnet.<sup>1</sup>

## 2.8 REKTORNS ROLL SOM LEDARE

Den skolmarknaden är inte en marknad i faktisk mening, utan det är en kvasimarknad. Med kvasi innebär det att det inte en reell marknad, även om den har marknadsliknande drag. Politisk inblandning sker fortfarande, även om producenterna ofta inte är av offentlig verksamhet. Men trots att politisk inblandning finns, innebär det inte att skolledare skonar från marknadsorientering. Det innebär att rektorer och lärare får press av att kunna locka elever. I praktiken blir det att den skola som avstår från att satsa på marknadsföring riskerar att förlora elever, vilket kan innebära nedskärningar i andra prioriteringsområden.<sup>2</sup>

## 2.9 REFORMFÖRSLAG FÖR EN LIKVÄRDIG SKOLA

### NY LÄROPLAN SOM GRUNDAR SIG PÅ GEDIGEN FORSKNING OCH UPPNÅENDEMÅL

Svenska skolan behöver en läroplan som är evidensbaserad. Det finns bevis på att dagens progressiva inlärning inte är kompatibelt med barnens kognitiva förmåga. Här behövs lydelser som lyfter fram ämneskunskaper som det absolut viktigaste. Läroplanen behöver lyfta fram katederundervisning som undervisningsform, eftersom det är den som är bevisat som mest effektiv.

När en kursplan skrivs ska uppnåendet av kunskaperna vara det som spelar roll. Den processen som sker till att kunskapen är uppnådd ska alltså inte vara relevant för att eleven ska kunna nå sina mål i grundskolan.

---

1 Clark, Richard, Kirschner Paul och Sweller Paul, "The Case for Fully Guided Instruction", hämtad 2017-08-14.  
2 Lindblad, Sverker, "Utbildning och Politik", Studentlitteratur AB, hämtad 2017-08-14.

## INFÖR LÄMPLIGHETSPROV PÅ LÄRARUTBILDNINGEN

Att införa ett lämplighetsprov skulle öka behörighetskraven för lärarutbildningen, vilket skulle innebära att inte vem som helst hade kunnat bli lärare. Svensk skola behöver kompetenta lärare och därför är det rimligt att ställa högre krav på att det kommer in kompetenta och lämpliga lärare.

## STÄRK DEN LÄRARLEDDA UNDERVISNINGSTIDEN MED 50% I LÄRARUTBILDNINGEN OCH STÄRK BRISTOMRÅDENA

Det är anmärkningsvärt att många studenter får mindre än fem timmar i undervisning per vecka. Dessutom upplever många att de uppgifterna som ges utöver, inte kräver heltidsstudier. En ökning för undervisningstiden skulle innebära dels att lärarutbildningen känns mer utmanande och det i sin tur ge läraryrket och lärarutbildningen högre status.

Metodik, didaktik och ämnesdidaktik är väsentliga som grund för att bli lärare. Att många lärarstudenter upplever att de inte får kunskap om det, är oroväckande. Det krävs mer resurser och tid för att lärarstudenterna ska kunna få denna kunskap.<sup>1</sup>

## NATIONELL SKOLPENG

Finansierandet av utbildningen bör gå från att vara i kommunalt regi till ett införande av en nationell skolpeng. Den nationella skolpengen ska i praktiken vara differentierat och variera utifrån olika socioekonomiska faktorer. På så sätt kan staten garantera att varje skola får likvärdiga möjligheter att skapa en bra skola.

Löneutvecklingen för lärare kommer troligtvis också att gynnas av en nationell skolpeng. Idag är det många kommuner som försöker hålla lönerna nere för att kunna få kommunens ekonomi att gå ihop. Om det ändå vore så att kommunen skulle vilja höja en lärares lön, skulle det finnas tryck utifrån andra yrkesgrupper som skulle vilja ha krav på en lönehöjning. Därför blir det inte lätt eller för den delen önskvärt för en kommun att höja lärarnas lön, då kommunalskatten också ska hållas på en viss nivå.

Eftersom det skiljer sig väsentligt från den kommunen som lägger minst resurser på per elev och den som lägger mest behövs, garanteras inte eleven en likvärdig utbildning. Eleven ska ha rätt till en lika bra utbildning oavsett geografisk hemvist. Likvärdigheten är viktigt för den svenska kompetensförsörjningen och i en global konkurrens behöver skolan garantera att varje elev får en god samt kvalitativ utbildning. Den nationella skolpengen skulle innebära att varje skola faktiskt lägger de pengarna som de behöver för att garantera eleverna en skola utav kvalité.<sup>2</sup>

---

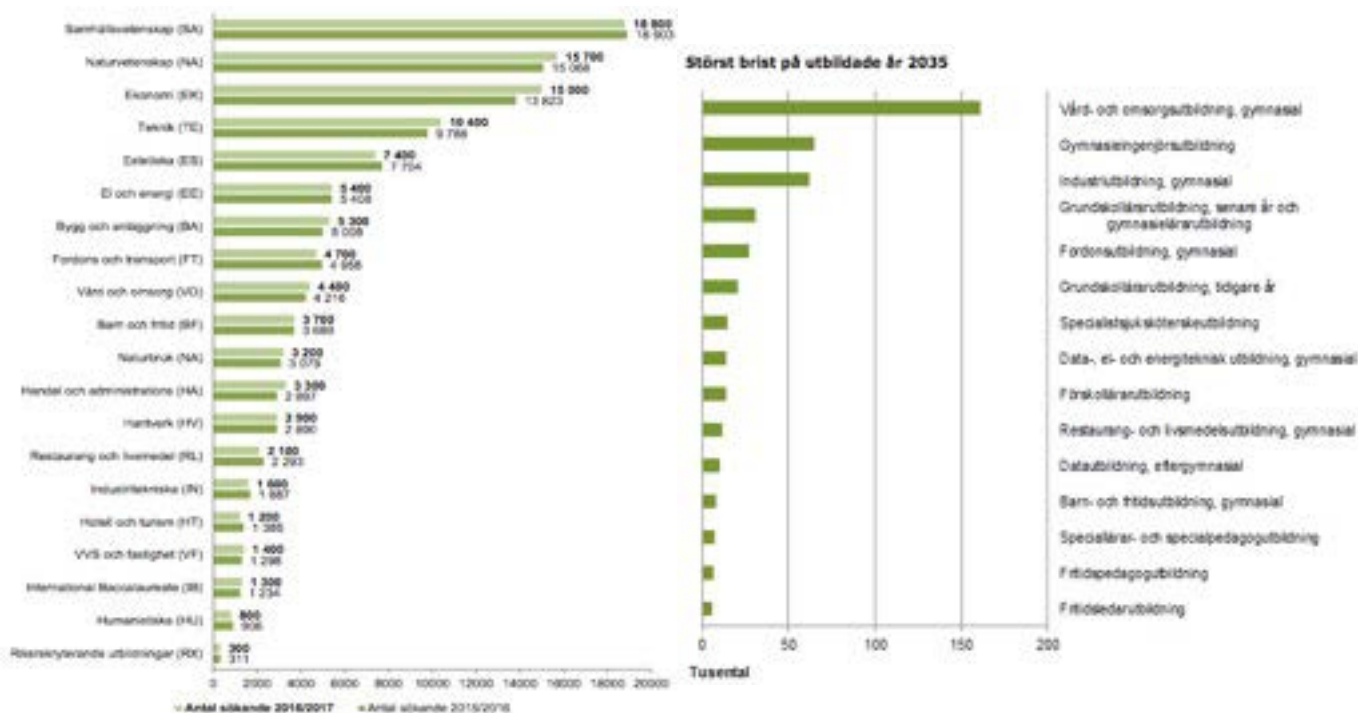
1 Lärarnas Riksförbund, "Hur bra är den nya lärarutbildningen?", hämtad 2017-08-14.

2 Svenskt näringsliv: "Nationell skolpeng och ökat självstyre för skolorna", hämtad: 2017-08-15.

# 3. HUR KAN VI STÄRKA SVERIGES KONKURRENSKRAFT GENOM GYMNASIESKOLAN?

## 3.1 VILKA GYMNASIEPROGRAM LEDER TILL JOBB?

Störst andel av de som är etablerade på arbetsmarknaden efter avslutade studier på gymnasiet är de som läst mansdominerade yrkesprogram. Byggprogrammet, fordonsprogrammet och energiprogrammet är de mansdominerade yrkesprogram som har flest etablerade ett år efter sin avslutade examen. När det gäller kvinnodominerade yrkesprogrammen är de som har starkast etablering efter ett år de som har studerat omvårdnadsprogrammet.<sup>1</sup>



Tabell hämtad från Skolverket.

Tabell hämtad från SCB.

I den andra tabellen kan vi också se den efterfrågan som kommer att finnas år 2035. Jämförelsevis med den första tabellen, kommer Sverige inte att kunna möta arbetsmarknaden med god kompetensförsörjning - om samma utveckling kring studievalen fortsätter.

1 Skolverket: "Vad ungdomar gör efter gymnasiet", hämtad 2017-07-14.

## 3.2 AVHOPPEN OCH STUDIEVAL PÅ GYMNASIET

Var fjärde yrkeselev och 18% av de högskoleförberedande eleverna, har någon gång övervägt eller varit i riskzonen för att hoppa av gymnasiet. Den vanligaste anledningen har varit brist på motivation, men det har också visat sig vara på grund av stress - i synnerhet hos de elever som går i högskoleförberedande program. Var fjärde lärare upplever att studieavbrott är ett problem på deras skola.

En av anledningarna till studieavbrott kan vara att studie- och yrkesvägledningen i grundskolan har varit för svag. 40% av eleverna i en undersökning av Sveriges Elevkårer och Lärarnas riksförbund uppgav att de inte fick tillräckligt eller ingen studie- och yrkesvägledning överhuvudtaget. Många elever väljer även att byta program eftersom de upplevt att de "valt fel" under ansökningsperioden i grundskolan.

I samma undersökning frågades högskoleförberedande elever om de någonsin övervägt att välja ett yrkesförberedande program, varpå nej endast fick 19%. Dessutom var det en minskning från 22%. När frågan "Hade du valt yrkesförberedande ifall den gav behörighet till högskola?" ställdes var det få som ens hade övervägt att välja ett yrkesförberedande. 12% hade valt ett yrkesförberedande om högskolebehörighet hade getts och 5% svarade nej.<sup>1</sup>

Konsekvensen av studieavbrott blir att de elever står utanför arbetsmarknaden. Andelen etablerade på arbetsmarknaden ökar, om eleven gått ut tredje året på gymnasiet i förväntad studietakt. Fyra av tio personer som gått ut gymnasiet får en etablerad ställning på arbetsmarknaden efter gymnasiet, oavsett om de fått slutbetyg eller inte. Den andel som står utanför i högst grad, är de som endast gått första eller andra året på gymnasiet.<sup>2</sup>

## 3.3 HUR SKA FLER VÄLJA "RÄTT"?

Det finns en rad olika anledningar till att ha en god studie- och yrkesvägledning. Enligt European Lifelong Guidance Network är nyckelfaktorerna bland annat följande:

- Motivation. För att en skola ska få fler elever att motivera sig och engagera sig i sitt lärande, behövs det ges lärdom om vad det finns för koppling mellan utbildning och alternativen efter utbildningen.
- Det finns stora skillnader i hur en elevs förmåga i att identifiera, söka och tolka information om sig själv och information om olika livsmöjligheter. Även finns det stora skillnader i hur en ungdom utvecklar intellektuell, känslomässig och social mognad för att fatta beslut. Därför är de flesta i behov av någon slags vägledning under hela skolgången.
- Föräldrars kunskap om olika möjligheter för sysselsättning är ofta väldigt begränsad. Elevernas föräldrar kan också ha väldigt begränsad kunskap om vad som är relevant eller inte.<sup>3</sup>

1 Sveriges Elevkårer och Lärarnas Riksförbund: "Från avhopp till examen", hämtad 2017-08-18.

2 Skolverket: "Vad gör ungdomar efter gymnasiet?", hämtad 2017-08-18.

3 European Lifelong Guidance Network, "Riktlinjer för utveckling, politik och system inom livslång vägledning", hämtad 2017-09-21.

De flesta elever får studie- och yrkesvägledning idag. Endast 2% som deltog i enkät som riktades till de elever som började gymnasieskolan hösten 2016, uppgav att de inte fått någon studie- och yrkesvägledning. Trots detta upplever många elever att de inte fått tillräckligt med vägledning (Se 3.2).

I ett av målen för SYV i Sverige, är att kunna motverka stereotypiska val. Val som kanske har påverkats av elevens kön, etnicitet eller socioekonomisk bakgrund. Bland annat är en effekt att elever med sämre socioekonomisk bakgrund tenderar till att i mindre utsträckning välja gymnasieprogram som är akademiskt inriktade än vad de med bättre socioekonomisk bakgrund och samma meritvärde. Dessa stereotypiska val kan dock förebyggas. En kanadensisk studie visar att man kan genom inslag av mentorskap öka mängden elever som fullföljer high school såsom mängden elever som övergår i collegestudier.<sup>1</sup>

## 3.4 DEN SVENSKA LÄRLINGSUTBILDNINGEN

I Sverige finns det två typer av yrkesutbildningar; den skolförlagda och den arbetsplatsförlagda. Det senare är det som syftar sig till lärlingsutbildningen. Både den skolförlagda och den arbetsförlagda yrkesutbildningen, kräver att eleven ska under en stor del av utbildningen vara på en arbetsplats. Något som kallas för det arbetsplatsförlagda lärandet.<sup>2</sup> Mängden arbetsplatsförlagda lärande varierar från huvudman, men ska minst vara 15 veckor på alla yrkesprogram på gymnasial nivå och 22 veckor på gymnasiesärskolan. När det kommer till lärlingsutbildningen ska det arbetsplatsförlagda lärandet ske under mer än hälften av utbildningen.<sup>3</sup>

Som gymnasial lärling har man rätt till en lärlingsersättning. Den ligger på 1000 kr och ska täcka kostnader för måltider och resor som sker på den arbetsplatsförlagda tiden av utbildningen. Kravet för detta är att lärlingen ska ha skrivit på ett utbildningskontrakt - ett avtal mellan eleven, yrkesläraren och handledaren på den arbetsplatsen som eleven har sin arbetsplatsförlagda undervisning. Några andra krav är att eleven närvarar under den arbetsplatsförlagda undervisning och inte får lärlingslön.<sup>4</sup>

För att få lärlingslön, krävs en en tidsbegränsad anställning med den arbetsplats eleven gör sitt arbetsplatsförlagda lärande. Anställningen upphör endast ifall utbildningskontraktet gör det. Om anställningen upphör, kan dock eleven fortsätta lärlingsutbildningen ändå. Om eleven blir anställd är anställningen reglerad av lagen om gymnasial anställning. Kollektivavtal ska gälla även om lärlingen inte är medlem i den arbetstagarorganisation som avser de arbetsuppgifter som lärlingen sysselsätts i.<sup>5</sup>

Efter lärlingsutbildningen får nio av tio jobb. 90% av de elever som hade avslutat lärlingsutbildningen 2014 något typ av anställning ett och halvt år senare. Majoriteten som arbetar efter lärlingsutbildningen uppger att de även arbetar inom den bransch som de är utbildade till.

---

1 Lärarnas Riksförbund, "Vägledning: en förutsättning att lyckas i skolan och livet", hämtad 2017-09-22

2 Skolverket: Arbetsplatsförlagda lärandet, hämtad 2017-09-20.

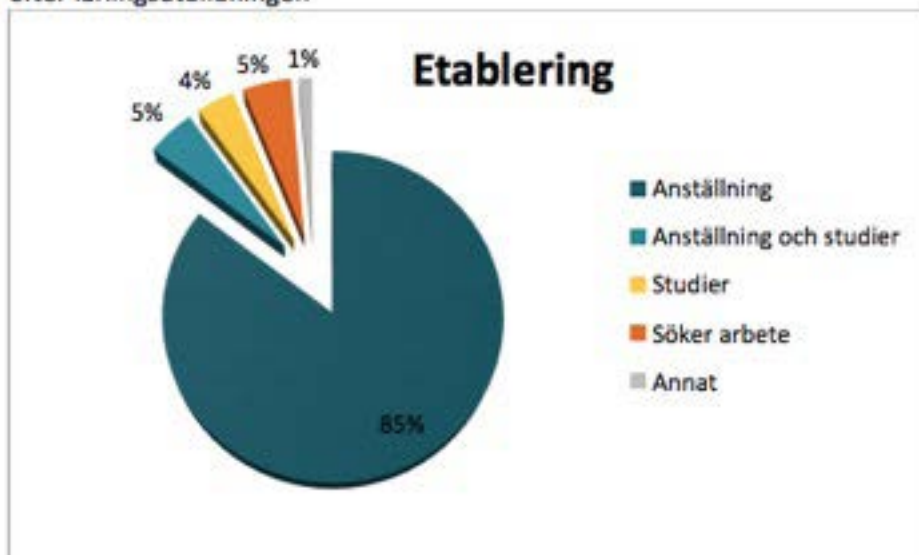
3 Gymnasieförordning (2010:2039), 4 kap 12 § hämtad 2017-09-20.

4 CSN, Krav för lärlingsersättning, hämtad 2017-09-20.

5 Sveriges rikets lag, lagen om gymnasial lärlingsanställning, hämtad 2017-09-20.



Figur 1. Lärlingscentrums undersökning om elevernas sysselsättning ett och halvt år efter lärlingsutbildningen



Tabell hämtad från Skolverket. <sup>1</sup>

### 3.5 YRKESUTBILDNINGEN I SVERIGE OCH INTERNATIONELLT

Den svenska politiken på yrkesutbildningsområdet har i likhet med Frankrike baserats mycket på statlig organisation och administration. Frankrikes avancerade tekniska utbildning (baccalaureats technologiques) på gymnasial nivå som introducerades på 60-talet, har varit väldigt populär. Den har fungerat som en språngbräda till högre studier. Samtidigt har det funnits ett problem i att öka tillflödet av kvalificerad arbetskraft. Statusen i den lägre yrkesskolexamen (certificat d'aptitude professionnelle) har varit svår att hålla hög, då den i allmänhet har uppfattats som något för elever som är mindre studiemotiverade. Näringslivet har ifrågasatt relevansen på de kunskaper de statliga kurserna ger då de inte gett de kunskaper eller färdigheter som efterfrågats. När det kommer till den svenska organisationen i yrkesförberedande program, har den sina rötter i skråsystemet. 1918 introducerades lärlingsskolor och yrkesskolor genom ett riksdagsbeslut. På den tiden var den en mycket liten utbredning och det visade sig att bara var 5% av de industriarbetande som hade någon form av yrkesutbildning. <sup>2</sup>

Det är inte bara Sverige och Frankrike som har en lång historia av yrkesförberedande program. I Tyskland finns en lång tradition av yrkesförberedande program och i synnerhet deras etablerade lärlingsutbildning. Landet är en av de i Europa som har lägst ungdomsarbetslöshet. Det tyska lärlingsystemet räknas som en avgörande faktor till att de kan hålla ungdomsarbetslösheten nere.

Svenska och tyska yrkesutbildningen erhåller många likheter, exempelvis är den tyska gymnasieskolan precis som den svenska uppdelat på två delar; yrkesförberedande och högskoleförberedande. Men när det kommer till de yrkesförberedande programmen i Sverige, är det svårt att locka till sig elever trots att efterfrågan efter denna kompetensen är hög. Den tyska inställningen till yrkesförberedande program är helt annorlunda och de upplever ej ett problem att

<sup>1</sup> Skolverket, Gymnasial lärlingsutbildning leder till jobb, hämtad: 2017-09-20.

<sup>2</sup> Olofsson, Jonas och Schånberg, Ingela: Yrkesutbildningen i går och i dag, Studentlitteratur AB, 2000, s.19-29.

locka elever.

Den tyska lärlingsutbildningen är uppdelad så att en tredjedel av uppdelningen i undervisningen sker i klassrummet och två tredjedelar ute i företagets verksamhet. När det kommer till ersättningen som företaget betalar ut till lärlingen ligger den på 1000 euro i månaden.

Det tyska företaget Siemens är ett av de företag som satsar mycket på lärlingar. Av de ungefär 1800 personer i München som fick en lärlingsplats på företaget, var det ungefär 70% som sedan fick en tillsvidareanställning. Siemens har även ett kontor i Sverige, där det funnits problem i att hitta rätt kompetens och företaget upplever att de nyexaminerade studenterna i Sverige har med sig för låg kompetens.<sup>12</sup>

## 3.6 REFORMFÖRSLAG FÖR STARKARE KONKURRENSKRAFT

### STÄRK STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDNINGEN

Svensk skola måste garantera att fler gör riktade val. Många elever upplever idag att man inte får tillräckligt med tid med sin yrkes- och studievägledare och vissa upplever till och med att man inte får någon tid överhuvudtaget. Det är viktigt att fler gör riktade val som efter gymnasiet antingen leder till en etablerad ställning på arbetsmarknaden eller studier.

Det krävs att:

- Studie- och yrkesvägledningen i Sverige behöver ett nytt nationellt ramverk med tydliga mål, inslag av mentorskap för de elever som behöver det och syfte med vägledningen.
- Studie- och yrkesvägledningen måste följas under hela utbildningen och finnas som en röd tråd på schemat.
- Elever utvecklas väldigt olika, därför är det också viktigt att SYV börjar tidigt under utbildningen.

### GÖR DE YRKESFÖRBEREDANDE PROGRAMMEN HÖGSKOLEFÖRBEREDANDE

Fler elever måste våga att välja ett yrkesförberedande program. För det behövs det bli lättare att välja en utbildning som man kan omskola sig senare till ifall eleven ändrar sig. Det ska dock finnas möjlighet att kunna välja bort sista året som gör att programmet blir högskoleförberedande ifall man endast vill ha en yrkesexamen.

1 Isaksson, Christer (Red.): Kompetens för Framtiden, Ekerlids, 2015.

2 Svenskt Näringsliv: "Lärlingssystem i världsklass - så gör tyskarna", hämtad 2017-08-14.

## SÄNK KOSTNADERNA FÖR FÖRETAGEN ATT TA IN EN LÄRLING

Sverige behöver ta utmaningarna kring kompetensförsörjningen på allvar. Samtidigt som det finns efterfrågan på elever med kompetens som återfinns i yrkesutbildningarna, är det väldigt få som väljer ett yrkesförberedande program. Företagen behöver samtidigt betala höga kostnader för att ta in en lärling.

*“Staten har länge tagit hand om all utbildning i Sverige och alla har varit överens om att det ska vara så. Men vi behöver ändra systemet nu. Det faktum att många stora företag startar egna lärlingsutbildningar är ett tydligt tecken på det. Samtidigt ska företagen inte behöva betala två gånger – för utbildningen av sina egna lärlingar och via skatten för det statliga systemet” (Tobias Krantz, Svenskt Näringsliv, 2014.)*

Kostnaderna för att ta in en lärling bör sänkas för att öka incitamenten till ett företag att ta in fler utbildningsplatser.

För att sänka kostnaderna, bör ändringar i lagen om den gymnasiala anställningen ske. Det finns en poäng i att låta fler företag få ingå i det svenska utbildningsväsendet när det dessutom finns hög efterfrågan efter de yrkesgrupperna som utbildas inom lärlingsutbildningarna.

---

1 Handelskammer, “Lärling en central betydelse för oss”, hämtad 2017-08-16.

## 4. AVSLUTANDE DISKUSSION

Svensk skola behöver ett paradigmskifte. Skolan ska inte vara en plats för kritisk teori, utan en plats för faktiskt kunskap. För det behövs många ändringar i läroplanen med fokus på uppnående och resultat.

Fler elever måste bli motiverade att vara i skolan, vilket kräver att skolan som institution får mer respekt - såväl från elever som föräldrar. Men att få respekt kräver också att lärare ska vara förebilder. Därför är det viktigt att lämpliga personer går lärarutbildningen och att de efter sin examen får gedigen akademisk utbildning.

Eleverna går inte bara i skolan för att få gedigen kunskap, utan också för att förbereda sig inför arbetsmarknaden. En utmaning är att få eleverna att välja utbildning efter den efterfrågan som finns på arbetsmarknaden. Det gör att det krävs åtgärder som gör att elever kanske tänker om och funderar på andra möjligheter för livet. Här bör Sverige exempelvis titta på hur Tyskland förbereder ungdomar inför arbetsmarknaden genom deras etablerade lärlingsutbildning och hur Kanada använder sig mentorskap i SYV.

## 5. REFERENSER:

### LITTERATURFÖRTECKNING:

Henrekson, Magnus (Red.), *“Kunskapssynen Och Pedagogiken”*, Dialogos Förlag, 2017.

Hargreaves, Andy, *“Läraren i det postmoderna samhället”*, Studentlitteratur AB, 1998.

Isaksson, Christer (Red.): *Kompetens för Framtiden*, Ekerlids, 2015.

Lindblad, Sverker och Lundahl, Lisbeth: *Utbildning Makt och Politik*, Studentlitteratur AB, 2015. s.141-146

Olofsson, Jonas och Schånberg, Ingela: *Yrkesutbildningen i går och i dag*, Studentlitteratur AB, 2000, s.19-29.

### DIGITALA KÄLLOR:

Dagens Samhälle: *“Skolinspektionen: Bara två orter tacklar den segregerade skolan.”*, hämtad 2017-07-13:

<https://www.dagensamhalle.se/debatt/skolinspektionen-bara-tva-orter-tacklar-den-segregerade-skolan-7429>

Clark, Richard, Kirschner Paul och Sweller Paul, *“The Case for Fully Guided Instruction”*, hämtad 2017-08-14:

<https://www.aft.org/sites/default/files/periodicals/Clark.pdf>

Ekonomifakta: *“Lägre skolpeng för fristående skolor”*, hämtad 2017-08-11:

<http://www.ekonomifakta.se/Artiklar/2016/december/lagre-skolpeng-for-fristaende-skolor/>

European Lifelong Guidance Network, *“Riktlinjer för utveckling, politik och system inom livslång vägledning”*, hämtad 2017-09-21:

<http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/swedish/elgpn-tool-no-6-riktlinjer-for-utveckling-politik-och-system-inom-livslang-vagledning-ett-referensramverk-for-europeiska-unionen-och-eu-kommissionen-riktlinjer>

Handelskammer, *“Lärling en central betydelse för oss”*, hämtad 2017-08-16:

<http://www.handelskammer.se/nyheter/larlingar-ar-av-central-betydelse-oss>

Landskrona stad: *“Familjeportalen”*, hämtad 2017-07-13:

<http://www.landskrona.se/invanare/forskola-utbildning/familjeportalen/familjeportalen-grundskola/>

Lärarnas Riksförbund, *“Hur bra är den nya lärarutbildningen?”*, hämtad 2017-08-14:

[https://www.lr.se/download/18.49a57dc61581e8e63e05e4b8/1478170317093/hur\\_bra\\_ar\\_den\\_nya\\_lararutbildningen\\_201611.pdf](https://www.lr.se/download/18.49a57dc61581e8e63e05e4b8/1478170317093/hur_bra_ar_den_nya_lararutbildningen_201611.pdf)

ESO: "När skolan själv får välja", hämtad 2017-08-11:  
[http://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2014/12/2016\\_3-N%C3%A4r-skolan-sj%C3%A4lv-f%C3%A5r-v%C3%A4lja.pdf](http://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2014/12/2016_3-N%C3%A4r-skolan-sj%C3%A4lv-f%C3%A5r-v%C3%A4lja.pdf)

Sahlgren, Gabriel, "Skolkrisens grundvalar", hämtad 2017-08-19:  
<http://kvartal.se/artiklar/skolkrisens-grundvalar>

Skolverket, "Läroplan för grundskolan". hämtad 2017-09-18:  
<https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/laroplan>

Skolverket: "Kommunernas resursfördelning till grundskolor", hämtad 2017-07-14:  
[https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?\\_xurl\\_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3061.pdf%3Fk%3D3061](https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3061.pdf%3Fk%3D3061)

Skolverket: "PISA 2015", hämtad 2017-07-13:  
[https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?\\_xurl\\_=http://www5.skolverket.se/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3725.pdf?k=3725](https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http://www5.skolverket.se/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3725.pdf?k=3725)

Skolverket: "Vad ungdomar gör efter gymnasiet", hämtad 2017-07-14:  
[https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?\\_xurl\\_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3321.pdf%3Fk%3D3321](https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3321.pdf%3Fk%3D3321)

Skolverket, tabell, hämtad 2017-07-14:  
[https://www.skolverket.se/polopoly\\_fs/1.252422!/Antal%20s%C3%B6kande%20till%20gymnasieskolans%20nationella%20program%20f%C3%B6r%20%C3%A4r%202016\\_17%20och%202015\\_16.pdf](https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.252422!/Antal%20s%C3%B6kande%20till%20gymnasieskolans%20nationella%20program%20f%C3%B6r%20%C3%A4r%202016_17%20och%202015_16.pdf)

Svenskt näringsliv: "Nationell skolpeng och ökat självstyre för skolorna", hämtad: 2017-08-15:  
[https://www.svensktnaringsliv.se/migration\\_catalog/nationell-skolpengpdf\\_585805.html/BINARY/Nationell%20skolpeng.pdf](https://www.svensktnaringsliv.se/migration_catalog/nationell-skolpengpdf_585805.html/BINARY/Nationell%20skolpeng.pdf)

Svenskt Näringsliv: "Lärlingssystem i världsklass - så gör tyskarna", hämtad 2017-08-14:  
[https://www.svensktnaringsliv.se/regioner/stockholm/larlingssystem-i-varldsklass-sa-gor-tyskarna\\_601049.html](https://www.svensktnaringsliv.se/regioner/stockholm/larlingssystem-i-varldsklass-sa-gor-tyskarna_601049.html)

Sveriges Elevkårer och Lärarnas Riksförbund: "Från avhopp till examen", hämtad 2017-08-18:  
<http://www.sverigeselevkarer.se/assets/fran-avhopp.pdf>

Statistiska centralbyrån, tabell, hämtad 2017-07-14:  
[http://www.scb.se/sv/\\_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Utbildning-och-forskning/Analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/Trender-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/Aktuell-Pong/9948/Behallare-for-Press/379577/](http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Utbildning-och-forskning/Analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/Trender-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/Aktuell-Pong/9948/Behallare-for-Press/379577/)

PISA, Sweden, hämtad 2017-09-17.  
<http://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-Sweden.pdf>



